

GALICJA,

jej ziemia, płody i ludy.

Z pism pośmiertnych

księdza Franciszka Siarczyńskiego.

(Dalszy ciąg. Ob. N. 1, 2, 11, 12, 14, 24, 25, 35, 36, 37, 38, 39, 40 i 41 Dod. tygodniowego.)

XV.

Treść.

Króla Stefana wyrok za Ormianami. Zarzuty Solikowskiego, Arcybiskupa lwowskiego i Sebastjana Petrycego obawy. Poźniejsze niesnaski i umowy przygodne. Przeciwnicy i stronnicy Ormian dawniejsi i tegocześni. Hacquet. Plemienne cechy Ormian. Wyznanie religijne. Patriarchaty wyznawców kościoła wschodniego. Stosunki ormiańskich Biskupów na Rusi z Biskupami w Armenii. Pojednanie Ormian lwowskich z wyznaniem kościoła rzymskiego. Liturgia, Biblia, Pismo ormiańskie. Kościoły Ormian w Galicyi. Zakony męzkie i niewieście. Benedyktynki ormiańskie we Lwowie.

Roku 1578, gdy Stefan król sam sądził sprawy we Lwowie, wytoczyła się przed sąd jego skarga na Ormian mieszczan lwowskich, iż nabywali domy w rynku, iż drobną trudnił się sprzedażą, iż krajowcom odbierali zyski. Wyrok króla padł na stronę Ormianów, i tych we wszelkich prawach i swobodach, z krajowcami mieszkańcami porównał. Sarka na to Solikowski Arcybiskup lwowski w rocznikach dziejów owczesnych¹⁰⁶⁾, wyrokowi najsprawiedliwшему stronność przyznaje, z obawy aby przewaga Ormianów zubożonych handlem wschodnim, który im ułatwiła spólność języka, miasta katolickiego w odszczepienie nie zmieniła i całego nie zajęła. Dzielili z Solikowskim obawę i inni pisarze, tak ją wyraża Sebastjan Petrycy¹⁰⁷⁾: „Ormiany we Lwowie przyjęto jako łągów i przekupniów drobnych, teraz wypychają z miasta nacyę polską. A trzeba się tego obawiać, aby za takimi małemi korony początkami, co złego wielkiego w Polsce nie uczynili; bo ci nie chcą przywykać obyczajom naszym, sami się między sobą żenią swoją Rzeczpospolitę pociechu mają, do wielkich panów w Łaski się wkradają, Polaki urodzone gdzie mogą niszczyć.“ Płonność obawy czas okazał i wywiódł wielkie korzyści, jakie ich przemysł krajowi czynił. Ormianie jedni prawie wspierali handel Rusi czerwonej. Towarzystwo kupców Ormiańskich w Dżulfu, czyli przedmieściu Ispahanu osiadłych, nadane przywilejami Piotra W. za pomocą swych współziomków zamieszkałych we Lwowie, Kamieńcu, Stanisławowie i Bukowinie, na początku wieku ośmnastego, stali się prawie panami całego perskiego handlu.¹⁰⁸⁾

Ponowione zostały niesnaski w wieku siedmnaście między Ormianami i krajowcami mieszkańcami miasta Lwowa. Sam Zimorowicz przyznaje, że różność wiary i obrządku niechęci wzajemnych powodem największym była.¹⁰⁹⁾ Umawiano się z obu stron o sposób prowadzenia życia, o pewną liczbę domów i t. d., ale złotemi wędkami nie złowiono tylko nadzieję pokoju. Nie podobał się wielom wszystko przedsięwzięty ich przemysł kupiecki, który chciwy zysku nie zawsze przebiegał w mniej godziwych osiągnięcia jego sposobach, często dłużników lichwą wysoką uciskał, a kupiami zby-

tku i powabami rozwiążności obyczaje kaził.¹¹⁰⁾ Lecz dobra strona wystawiała ich skromnymi, wstrzeźliwymi i pełnymi ludzkości, którą powodowani wykupywali z Tatarów i Turków niewoli jeńców Polaków.¹¹¹⁾

Lecz nie tylko w przeszłych wiekach ale i w teraźniejszych mają swych nieprzyjaciół Ormianie. Z ich liczby i światłem i niezastępowaną nienawiścią celniejszy jest Hacquet. Mówi on w opisie podróży swojej¹¹²⁾ w szczególności o Ormianach w Galicyi, i tych szkodliwymi być dla kraju mniema, niżeli są Żydzi. Jakożkolwiek czarne są te cienia, których Hacquet używa w obrazie Ormianów, nie przeto jednak cały obraz jest czarnym; owszem przy cieniach jasność farb żywiej odbija. Jest-to zaś krzywdzić swą uwagę, po pięknym zkad inąd obrazie rozmywać czernidło. Szczególniej osób wady ogółu plamić nie mogą. Przyznaje Ormianom sam Hacquet, że są gospodarniejsi od Polaków, są skromnie chępliwi, do religii chrześcijańskiej gorliwie przywiązani, a duchowni najprzykładniejszego życia w Galicyi, że to jest lud obyczajny, rządny i w handlu zabiegły.

Niema pewnie narodu z tych co w Europie są przybyszami, któryby rodowite rysy tak wyraźne i tak długo zatrzymywał jak Ormianie. Cera ich jest śniada, oczy duże i piękne, nos orli, włos czarny i cały kształt twarzy, który ich od ludzi innego rodzaju różnia. Rysów tych w połączeniu się z innymi narodami nigdy zupełnie nie tracą, i dopiero w częstem pomieszaniu dalekich pokoleń nikną. Żona lub mąż Ormianinowi rodu krwi swej znamię dziecięciu udziela, choć ojciec i matka innego są rodu. Wyrodzenie od zmiany cery zaczyna, jednak czarne włosy, które są właściwe ludom wschodnim, przytem nos pociągły, garbaty¹¹³⁾, a nadewszystko czaszka głowy wypukła i w najdalszym pokoleniu utrzymuje się. W ogólności Ormianie pięknym są ludem. Kobiety też są bardzo urodziwe, ale w Galicyi, pisze Hacquet, wytworem szkodliwego piękniejsza emią wdzięki swej urody. Takowy ród ludzi tak znacznie od innych odszczepiający się, i któremu świat stary równego niema, czyliżby nie można sądzić, że jednym był z najpierwszych w Azji? że inne ludy od niego poszły, lubo Chincezyki i Kałmuki tak daleko od nich się różnią? Buffon raj swój, mieszkanie pierwszego człowieka mieści w Tartaryi, Hacquet chciałby go mieć raczej w Armenii, co nawet z położenia gór i rzek podobniejszą jest rzeczą do prawdy.

Ormianie co do religii należeli z dawna do kościoła wschodniego, i mieli swego Patriarchę, który się też zwał Babilońskim. W odszczepieństwie Carogrodzkiem poszli za Focjuszem, ale zawsze do zjednoczenia się z Rzymem więcej skłonności nad inne narody kościoła wschodniego okazywali. W tym celu Maxym Patriarcha Ormianów r. 1136 posłów do Rzymu wyprawił dla oświadczenia posłuszeństwa Eugeniemu III. Nie była to jedność zupełna, lubo i w r. 1247 Innocentego IV. głową kościoła uznali. Większa część Ormianów zawsze z Grekami trzymała. Nieszczęścia i rozproszenie Ormianów dało powód, iż kilka Patriarchatów utworzyło się, taki był w Cylicyi w mieście Syzie, inny w Stambule, inny w Ezmia-dzynie w Persyi. Ostatni tylko mógł namaszczać Biskupów, bo posiadał relikwię ręki Ś. Grzegorza, którą podług dawnego obrządku

106) *Quae res a Superioribus regibus caute considerata videbatur, propter nimias Armenorum opes, quas ob linguae cum Turcis communicationem assidua negotiatione sibi comparantes, totam brevi civitatem, exaequatibus eorum cum civibus catholicis juribus, e catholica schismaticam, magno regni periculo efficere et occupare possent. Sed Armenis fortuna arripit, atque civibus Armeni, decreto regio, exaequati sunt. Peregrino Rege, uti multi mussitabant, non ita curae habente indigenarum jura, quantum fortasse, vel propriam utilitatem, vel eorum, qui Armenorum causae patrocinabantur, favore. — Commentar. rerum pol. Soliko. p. 108.*

107) Seb. Petrycy. Aristotelis ks. 5. str. 15.

108) *Gemälde des Russ. Reich.* — Storch. T. 2. str. 261.

109) *Neque nostrates a majoribus suis degenerarunt, sumptis offensarum in illis ex diversitate caeremoniarum, cum isti ritu patrio, nostri Romana sacra peragunt. Ex discrepatione cultus dissidia animorum creverunt. Qua propter ad praesens de modis vitae transigendae, de certo numero domorum inter se, magno sufflamine lites contendebant. Verum utriusque spem pretio ementes aureis hamis piscati sunt. Codex Leopold. Zimor. MS. p. 92.*

110) *In vitamentis luxuriam Armeni dabant in nomen crediti provocantis, expectantibus jam venales in fidem merces, omnigenasque liquorum ac victualium cupidius, subministrando, etiam formosi sexus illicitis, ad contubernium trahentes. — Kochowski Climacterum lib. VI, p. 371.*

111) Gniazdo Cnoty. Bartł. Paprocki.

112) *Hacquets, Neueste phisikalisch-politische Reisen T. II, p. 206.*

113) Przezwa Bohonos dawana Ormianom może od kształtu nosa początek wzięła.

przy poświęceniu kładł Patriarcha na głowę Biskupa, i w ten sposób, jakoby pełność władzy Biskupiej nadawał. Do Ezmiadzyna więc i Biskupi Ormiańscy z Rusi czerwonej dla poświęcenia udawali się, póki ta relikwia do skarbu króla Perskiego dla wyciągnięcia od Ormian opłaty zabrana nie została. W ten czas i Melchizedech Patriarcha Ezmiadzyn opuścić przymuszony, udał się do Lwowa, gdzie Torosowicza na Arcybiskupstwo wyświęciwszy do Kamieńca Podolskiego wyjechał, i tam r. 1626 żyć przestał. Patriarcha Ezmiadzynski dla utrzymania swej zwierzchności nad duchowieństwem Ormiańskim w Rusi czerwonej, przysyłał corocznie list błogosławieństwa patriarchalnego przez pełnomocnika swego zwanego Ne-wirag, który oraz wybierał od Ormianów składkę na utrzymanie Patriarchy.

Odszczepni Ormianie trzymają się dotąd sekty Eutychesa, wierząc, że w Chrystusie jedna jest tylko natura, a tę naukę kościół rzymski jako kacerską potępił. Tych liczbą pod panowaniem tureckim jest największa, głową ich patriarcha konstantynopolitański, którego pomiędzy swym duchowieństwem, starszyzna znakomitszych kupców, rzemieślników i t. d. obiera. Obranego przedstawiają urzędowi, który go potwierdza i kaftanem honorowym zaszczyca. W Carogrodzie i okolicy do stu tysięcy Ormianów liczą, między tymi katolików pewnie trzecia część znajduje się. Nad zjednoczeniem odszczepnych Ormian w naszym kraju najgorliwiej Jezuiti pracowali. Obrany Biskupem lwowskim Mikołaj Torosowicz r. 1630 najdzielniej się do tego zachęcał i przykładem własnym przyłożył. ¹¹⁴⁾ Udał się potem do Rzymu dla oddania posłuszeństwa głowie kościoła, od której godnością Arcybiskupią zaszczycony został. Wielu jeszcze pozostało odstępnym, tych zesłani z Rzymu Teatyni r. 1664 nawrócić starali się. X. Pidou wiele się zasłużył w tej mierze, i zamykanych im mocą kościołów nie pochwałał. Wtedy i książki religijne stosownie do nauki i obrządków kościoła katolickiego przeobrażone zostały.

114) Jakich przeciwności w tem dziele doświadczył, jak zawartego przed nim od odszczepnych kościoła mocą dobywać musiano, opisał Zimorowicz w dziejach miasta Lwowa. N S. str. 123. „*Pastor ab ovili per oves hircum olentes exclusus opem a Consulibus imploravit. Porro Consules neque minis, neque promissis Armenorum transversum acti, serum veto divini honoris animati, vectibus ostiorum effractis, praesulum sedi suae restituerunt. Unde postea multae querellae litesque magnis motibus impenditisque agitatae non nisi cum tempore, uti subsidere solent, evenerunt.*“

Biblia Ormiańska miała być przełożona r. 410. Tłumaczem jej był niejaki Miesrob z dwoma swymi uczniami. Ten sam abecadło ormiańskie ułożył, które równie jak glagoliczne ruskie nadto wytworne, w używaniu jest trudne. Przekład biblii grecki zaczyna się od ksiąg Mojżesza; Ormiański od przysłów Salomona. ¹¹⁵⁾ Bayer mniema, iż między abecadłem greckim, georgijskim i ormiańskim zachodzi podobieństwo zgłosek, iż jedne z wzoru drugich są kształcone. ¹¹⁶⁾ Mają Ormianie swą starą liturgię. Galan, który twierdzi, że naród ten przyjął wiarę Chrystusa z nauki apostołów Tadeusza i Bartłomieja, wymienia w swej historii Jana Patriarchę, który żył po zborze Chalcedoneńskim, że ją ułożył. Wydana była w Rzymie r. 1642 a z wykładem łacińskim. ¹¹⁷⁾

Liczba Ormianów Unitów w Galicyi, trzymających się swego dawnego obrządku — gdyż wielu z nich łaciński przyjęło — nie wynosi teraz jak *) 3329. Kościoły swe mają we Lwowie, w Stanisławowie, w Tyśmienicy, Kutach, w Brzeżanach, Obertynie, Jazłowie, Horodence i Łyseu. Duchowni świeccy przed unią byli żonaci, lecz owdowiawszy oddalić się z parafii i resztę życia trawic musieli w zakonie, którego klasztorne zgromadzenie podług reguły ś. Antoniego pustelnika żyło. Były i Mniszki Ormiańskie we Lwowie, które się z pracy rąk swoich utrzymywały, i to zgromadzenie pod regułą ś. Bazylego do r. 1706 trwało. W tym zaś czasie Deodat Narsesowicz, biskup Zenopolitański koadjutor lwowskiego, trzy Benedyktynki z Jarosławia, to jest swą siostrę i dwie zakonnice Tercyarki sprowadził i zgromadzenie zakonne utworzył.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

115) *Einleitung in das A. A. Eichhorn. 1787.*

116) *Est quaedam graecarum, armenicarum et georgianarum literarum convenientia. ut aliae ex aliis sint ductae. Comment. Acad. Petropol. str. 479.*

117) Klemens Galanus Neapolitańczyk, będąc lat 12 misjonarzem w Armenii, za powrotem do Rzymu wydał drukiem r. 1650 książkę z napisem: „*Ecclesiae Armenae cum Ecclesia Romana conciliatio.*“ Tenże i gramatykę języka Ormiańskiego wraz z słownikiem napisał. Lecz Scroder Niemiec nauczyciel języka ormiańskiego, dokładniej jego naukę wyłożył. Abecadło składa się z 38 głosek; dzieli się na 4 gatunki pisma: *eryhatchir* pismo żelazne, *poloverchit* pismo okrągłe, *noderchir* pismo ręczne, nakoniec z samych większych krotek

*) Opuszczoną liczbę w oryginale, uzupełniamy sami z tabeli statystycznej na rok 1857. (Ob. nr. 38 Dod. tyg.)

Obrót handlu krajowego w kwietniu 1857.

Porządkiem nowej taryfy.

(Obacz Nr. 3, 7, 8, 12, 25, 27, 28, 33, 41 i 43 Dodatku tygodniowego.)

Przywóz do kraju.

(Dokończenie.)

Wprowadzono	w okręg Na- miestnictwa lw.	na Bukowinę
Towary jedwabne pospolite . . .	96	2
„ z związku celnego . . .	7	5
Cerata przednia . . .	1,81	—
Suknie i stroje pospolite . . .	31	15
„ przednie . . .	32	24
„ najprzedniejsze . . .	54	2
Wyroby szczerbakiarskie i sitarzy po- spolite . . .	7,86	—
„ przednie . . .	7	—
Wyroby koszykarskie najpospolitsze . . .	1,65	—
Papier prosty . . .	14	—
„ z związku celnego . . .	23	—
„ przedni . . .	16	—
„ z związku celnego . . .	8,38	2
„ najprzedniej. z związ. celn. . .	68	—
Wyroby z papieru . . .	47	4,15
„ z związku celnego . . .	1,40	1
Wyroby kuszniarskie surowe . . .	2,23	—
„ z związku celnego . . .	17	—
„ gotowe . . .	2	—
Skóry proste . . .	13,55	—
„ z związku celnego . . .	5,44	—
„ przednie . . .	10	—
Wyroby ze skóry i z gumy elastyki pospolite . . .	1	—
„ z związku celnego . . .	13	—
„ przednie . . .	59	1
„ z związku celnego . . .	15	—
Róg wielorybi . . .	1	—
„ z związku celnego . . .	1,07	—

Wprowadzono	w okręg Na- miestnictwa lw.	na Bukowinę
Wyroby kościane z związku celn. . .	1,06	—
Wyroby drewniane najpospolitsze . . .	48,24	25
„ z związku celnego . . .	—	6
„ posadzki i furnir . . .	16	8
„ z związku celnego . . .	9	36,47
„ najprzedniejsze . . .	39	1
„ z związku celnego . . .	19	—
Szkło i wyroby szklane średnie . . .	1	12
„ z związku celnego . . .	1	—
„ przednie . . .	12	10
„ z związku celnego . . .	4	—
Wyroby z kamieni drogich . . .	34	—
„ przednie . . .	—	22
Wyroby gliniane najpospolitsze . . .	3,09	—
„ pospolite . . .	7	56
„ z związku celnego . . .	1,36	—
„ średnie . . .	78	77
„ przednie . . .	2	2
„ najprzedniejsze . . .	22	—
„ z związku celnego . . .	9	1
Wyroby żelazne najpospolitsze . . .	2,60	29
„ z związku celnego . . .	5	2
„ pospolite . . .	63	—
„ z związku celnego . . .	17,22	37,69
„ przednie . . .	4,91	1,87
„ z związku celnego . . .	4,55	4
Wyroby z kruszcu . . .	8,26	63
„ z związku celnego . . .	2,31	—
Instrumenta, astronomiczne, che- miczne, muzykalne . . .	1,97	—

Wprowadzono	w okręg Namiestnictwa lw.	na Bukowinę	Wprowadzono	w okręg Namiestnictwa lw.	na Bukowinę
Instrumenta z związku celnego	10	5,39	Książki z związku celnego	20,26	289
Maszyny żelazne	2,20	38,98	Obrazki i litografie	47	4
Drobny towar najprzedniejszy	20	—	„ z związku celnego	16	—
„ przedni	48	45	Malowidła na płótnie	4	—
„ z związku celnego	67	—	„ z związku celnego	1,80	—
„ pospolity	8	—	Kości, rogi	71,53	11,39
Preparata chemiczne, lekarstwa	12	1	Woły i byki sztuki	58	1
„ mączne	5,03	7	Krowy i cielęta	19	18
„ przednie	3	7	Roczniaki	—	1
„ osobno nie wymienione	4,57	1	Jagnięta	—	2
Świece i mydła	—	35	Nierogaczna	10	464
„ stearynowe	69	—	Konie	49	30
„ łojowe świece	5,85	3	Inne zwierzęta	30	36
Mydło proste	24	3	Drzewo na opał, transport ład. stóp kub.	—	108
„ pachnące	29	—	Drzewo fabryczne	700	—
Książki, karty, muzykalia	8,34	1,97	Transport ładem	240	1,44

Wywóz za granicę.

Wywieziono	z okręgu Namiestnictwa lw.	z Bukowiny	Wywieziono	z okręgu Namiestnictwa lw.	z Bukowiny
Kawa surowa i surogaty kawy	1,12	—	Towary lniane (powrozy)	—	4,00
Herbata	—	7,28	„ najprostsze	—	139,51
Jarzyna świeża	—	34,50	„ proste	23,31	—
Zboże: pszenica, orkisz	45,00	1,35	„ średnie	66,26	—
„ hreczka, proso, kukurudza	301,38	187,60	„ przednie	78,73	—
„ jęczmień i sód, tudzież owies	367,20	—	Towary wełniane najprostsze	—	3,40
Mąka i produkta mączne	592,60	1,40	„ średnie	5,46	—
Rośliny i części roślin, chmiel	1,28	—	„ przednie	—	20
„ siemie olejne	2,00	—	Towary jedwabne przednie	1,97	—
„ niewymienione osobno	6,23	1	Odzież i stroje proste	6,51	2,18
Skórki i skóry surowe	84	—	„ przednie	80	50
„ niewymienione osobno	1,04	7	„ najprzedniejsze	48	—
Futra	3,00	6,00	Papier prosty	8,34	—
Sierść osobno niewymieniona i szced	10,35	—	„ przedni	3,28	—
Pióra osobno niewymienione	2,00	—	Towary ze skóry i z gumy proste	—	7,48
Mięso, kielbasy	2,18	—	„ przednie	5,29	1,20
Miód, to jest właściwa patoka	11,51	—	Towary drewniane najprostsze	—	297,42
Wosk biały i żółty	60	1,05	„ proste furniry parkiety	2,35	11,75
Oleje tłuste, osobno niewymienione w beczkach	14,21	—	„ przednie	82,00	4,96
Piwo i miód w beczkach	28,51	—	„ najprzedniejsze	22,50	21,55
Ocet w beczkach	13,00	—	Szkoło i towary szklane proste	42,60	—
Płyny spirytusowe, wódka, arak, rum	240,64	—	„ średnie	265,11	—
„ „ likwory, esencja ponczowa	4,87	—	„ przednie	39,12	85
Wino w beczkach	111,29	3,83	Towary gliniane, proste	—	7,00
Zywność przednia	7,83	—	„ średnie	23,38	—
Minerały, kamienie surowe, młynskie, toczydła, cegły	248,87	2,207,20	Towary żelazne najprościejse	—	131,90
Kręda, bursztyn, szmergel	786	—	„ proste	1606,19	74,58
Lekarstwa i perfumy szlachetno	3,61	—	„ przednie	12,26	1,59
„ najszlachetniejsze	2,67	—	Towary metalowe niewymienione osobno	19	2,65
Materye do farb i garbarstwa, drzewa farbiarskie w kłocach	90	—	Instrumenta astronomiczne, chirurgiczne, muzyczne	111,73	—
„ do farb i garbowania drzewa farb. zmniejszone	40,36	—	Maszyny żelazne	40,00	6,04
„ koszenila, sylwester	4,40	—	Krótkie towary najprzedniejsze	10	—
Guma i żywica, terpentyna i skałolej	4,32	—	„ przednie	20,47	—
„ osobno niewymienione	1,18	—	„ proste	1,00	14,30
Chemiczne materye posiłkowe, potaż	28	—	Chemiczne produkta i towary farbiarskie przednie	2,72	—
„ boraks, saletra	215,74	—	„ osobno niewymienione	24,24	—
„ siarka, arsenik, hałun	90,60	—	Świece i mydło, świece stearynowe	5,20	1,00
„ ołów i cynk, chlorkalk	9,56	—	Mydło proste	5,00	—
Zelazo fryszerskie	—	548,30	Zapałki proste	8,67	2,00
Zelazo lane surowe	—	66,00	Książki, muzykalia, karty	39,96	2,10
Kruszce nieszlachetne, miedź, mosiądz	6,00	—	Obrazy na papierze	35	12
Przędza bawełniana, farb. kręcona lub niekręcona	19,23	—	Otręby, plewa, sód	—	2,00
Przędza lniana kręcona	4,50	—	Woły sztuki	—	4
Przędza wełniana, farbowana i kręcona	—	1,00	Krowy i młode bydło	9	—
Towary bawełniane przednie	1	67	Owce	—	11
			Baranki i jagnięta	—	9
			Konie	46	1
			Drzewo fabryczne stóp kub.	172,44	905,04
			„ do transportu ładowego	248,87	2207,20
			Okręta i inne statki wodne drewniane beczki	20,88	—

Ochronki małych Dzieci i Niemowląt we Lwowie.

Wybór Dyrektora i stan obecny Zakładów.

Ochronki małych dzieci, założone za staraniem i pod opieką osób prywatnych w r. 1840 we Lwowie, kolejną zdarzeń i wypad-

ków nieprzewidzianych podupadły później tak, że w roku 1849 Miasto Lwów, nie mogąc przenieść, by instytut tak piękny mógł upaść

lub uszczerbek ponosić, zniewolonem było przyjąć zarząd i administrację Zakładu na siebie. Odtąd zostawały Ochronki pod bezpośredniem zawiadowaniem Przełożonego gminy lwowskiej Jego Mości c. k. Radey Karola Höpflingen kawalera de Bergendorff, o czem obszerniejsze sprawozdanie ogłoszone było w dodatku tyg. w Nr. 2. z roku 1853.

Zapowiedziane pod ów czas Ogólne Zgromadzenie dawniejszych członków stowarzyszenia, ustaliło i zapewniło przyszłość pomyslną Zakładowi, gdy JEx. Marya z hr. Baworowskich hr. Gołuchowska przyjąc raczyła Protektorat Zakładów Ochronek i Niemowląt, i całe nowa nastąpiła organizacja i skład administracji. Jednomyślnie wtedy wybrany Dyrektorem Zakładów jw. c. k. Radca Karol Höpflingen de Bergendorff zajmował się sprawami Ochronek do chwili, aż woła Monarchy powołany został w zawód wyższego stanowiska, które mu nie dozwalało, wyłącznie jak potąd zajmować się sprawami gminy, i czuwać nad Zakładami, których Dyrekcya szlachetnym usiłowaniam jego poruczoną była.

To było powodem zebrania się na dniu 18. października r. b. Członków opiekujących się utrzymaniem Zakładów Ochronek i Niemowląt, na ogólne zgromadzenie, na którym jw. Radca upraszał Zgromadzenie by go uwolnić chciało od obowiązków Dyrekcji, polecając następcą po sobie W. Kröbla, który ze stanowiska swego, jako Przełożony Magistratu i Gminy lwowskiej, przy znanej gorliwości swojej, najdzielniej popierać i utrzymywać będzie w stanie dobro zakładu; — co też Zgromadzenie po wynurzeniu szczerego podziękowania jw. c. k. Radey, za tyloletnie posługi obywatelskie, jednomyślnie przyjęło.

Składając urząd Dyrekcji swojej, c. k. Radca zdał oraz sprawę ze stanu funduszu, w jakim Zakład objął i w jakim go zostawia.

Majątek Zakładu Ochronek małych dzieci przy objęciu administracji dnia 19. grudnia 1849 r. wynosił 10,200 złr.

Lecz od czasu gdy Zakład przeszedł w opiekę Stowarzyszenia osób prywatnych pod protektoratem

JEx. Maryi hr. Gołuchowskiej, podniósł się stan funduszu, a oprócz tego że dwa Zakłady Niemowląt powstały, jeszcze o 3,170 złr.

a w szczególności składa się majątek:
W obligacjach wartości 6,170 złr.
Z realności pod Nr. 501⁴, kupionej w cenie 5,500 złr.
Z gruntu przy kościele S. Marcina, odstąpionego na szkołę miejską 1,700 złr.

Razem 13,370 złr.

Dochód z takiego funduszu, nie byłby nigdy w stanie utrzymać dwa Zakłady Ochronek, i przy nich dwa Zakłady Niemowląt, gdyby się nie przyczyniała szczerą ręką publiczności lwowskiej darami i datkami. Był więc Zakładów mógłby się snadnie zachwiać, gdyby w nadzwyczajnym przypadku jakim przyptywy ustały, a Zakłady zmuszone były ze swego się utrzymywać. — Zatem W. Kröbl, pragnąc skutecznie odpowiedzieć zaufaniu, a oraz zapewnić egzystencję niezawisłą Zakładom, radził ażeby Towarzystwo uchwaliło, by rodzice co swoje dzieci zakładowi poruczają, obowiązani byli na wzór Zakładów tego rodzaju po innych miastach, składać oraz do skarbonki po jednym krajcarze za dziecię — tem bardziej, że w Zakładach Ochronek lwowskich, dzieci małe otrzymują nie sam tylko przytułek, ale mają i strawę za darmo, dają im się śniadanie, obiad i podwieczorek, a dzieciom uboższych rodziców nawet sukienki i odzież się sprawia. Opłata taka nie będzie rodzicom ciężarem, teraz gdy zarobek tak łatwy mają, a pewnie dostatni na opędzenie tej małej potrzeby; nauczą się tem samem cenić więcej to dobrodzieństwo, jakim publiczność ich obdarza, a za tem pójdzie ze uważać będą zakład ten za własne swe dzieło, co już samo pewniejszą Zakładowi przyszłość rokować może.

Zgromadzenie uznając słuszność powodów wniosku W. Dyrektora, zezwoliło pod pewnymi warunkami na opłatę po krajcarze, i poleciło W. Dyrektorowi przeprowadzenie tej uchwały ze wszelkim względem na ubóstwo.

Lwów 1569, 1574.

Król Henryk potwierdza przywilej Zygmunta Augusta wydany Biskupowi ormiańskiemu lwowskiemu w sporze z starszyzną Ormian.

HENRICUS | DEI gratia REX Polonię magnus DVX Lithuaniae Russiae Prussiae Mazouiae samogitię Liuoniae Kijouię Wołhinie Podlachiae etc. nec non Andium Borboniorum Aluernor(um)q(ue) Dux. Comes Marchiae Foresti Querci Rouergij Montisforti etc. Significamus praesentib(us) | literis nostris quorum interest uniuersis et singulis, supplicatum nobis esse, ut literas inferius descriptas ex actis nostris describi autenticęq(ue) extradi mandare dignaremur, Quarum quidem literarum uerba haec sequuntur. **SIGISMUNDUS Augustus** | Dei gratia REX Poloniae magnus DUX Lithuaniae Russiae Prussiae Mazouiae Samogitiac etc. Dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris quorum interest Uniuersis. Quia cum actio et causa inter Reuerendum Gregorium Episcopum Armenorum Ciuitatis nostrae | Leopoliens(is) ex una, et seniores Armenos ex altera partibus, ad nos et Iudicium nostrum esset deuoluta. Idq(ue) ex eo quod praefatus Gregorius Episcopus Armenorum quereretur, multas sibi iniurias a secularibus senioribus Armenis quotidie inferri: qui nulla illius officij ac dignitatis | Episcopalis ratione habita, omnia pro Arbitrio suo in Ecclesia agere, mutare, statuereq(ue) praesumerunt. Nominatim vero quod Sacerdotes Episcopi iurisdictioni atq(ue) potestati subiectos, contra voluntatem eius ab ecclesia alienarent, eisdemq(ue) officia spiritualia et ecclesiastica adimerent, | itemq(ue) eos ad obligationes literales insolitas et scripturę diuinę repugnan(te)s adigerent, ac etiam eosdem ab Episcopo censuris Ecclesiasticis ob delicta eorum percussos, voluntati ac iurisdictioni illius contraueniendo liberarent et soluerunt. Praeterea res atq(ue) apparatus Ecclesiasticos | ad cultum diuinum et Ecclesiae ornamentum pertinentes suę dispositioni ac potestati subijcerent, eosq(ue) non nisi praecario sacerdotibus extraderent. Ex aduerso Seniores Armeni eam queralam et impugnationem diluendo declarabant, se nihil contra Episcopum ac eius Jurisdictionem molitos esse, nihilq(ue) etiam tentasse quod ab illorum iuribus, priuilegijs diuturnaq(ue) consuetudine (quę vim iuris obtinet) alienum esse uidentur. Quod ut confirmarent, primum omnium protulerunt priuilegia illis a nobis et ab antecessoribus nostris multo | ante concessa.

*Henryk z Bożej łaski Król polski, Wielki Xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, śmudzki, inflandzki, kijowski, wołyński, podlaski i t. d., tudzież xiążę andegaweński, burboński, alwernieński, margrabia Foresti Querci, Rouergii i Montfortu i t. d. Oświadczamy niniejszem pismem naszym wszem w obec i każdemu z osobna, komu wiedzieć o tem należy, iż proszono nas, abyśmy raczyli przywileju niżej wypisanego z aktów naszych rozkazać autentyczny odpis uczynić, a którego to przywileju dosłowna treść jest następująca: **Zygmunt August z Bożej łaski Król polski, Wielki Xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, śmudzki i t. d. pan i dziedzic. Oświadczamy niniejszem pismem naszym wszem w obec, komu wiedzieć o tem należy. Gdy sprawa i spór z jednej strony między Czcigodnym Grzegorzem biskupem ormiańskim miasta naszego Lwowa, z drugiej między starszymi Ormian wytoczyła się przed nas i przed sądem naszym; a to dla tego, iż pomieniony Grzegorz biskup ormiański skarżył się, że wiele krzywd codziennie ponosić musi od świeckich starszych Ormian, którzy bez względu na jego urząd i godność biskupią, według upodobania swego wszystko w kościele ośmielają się sprawować, zmieniać i postanawiać. Mianowicie zaś, iż duchownych biskupiemu sądownictwu i władzy podległych, przeciw woli jego od kościoła oddalają, i ich do wypełnienia urzędowania duchownego i kościelnego niedopuszczają, także zmuszają ich do pisemnych zobowiązań niezwyčajnych i pismu świętemu sprzeciwiających się, a snowu tych, którzy przez biskupa za przestępstwa zostali kościelnymi cenzurami obłożeni, przeciw się jego woli i sądownictwu, uwalniają i rozwiązują. Oprócz tego rzeczy i przybory kościelne, należące do służby bożej i do ozdoby kościelnej w swoim rozrządzeniu i władzy dzierżą i je jedynie za prośbą kapłanom wydają. Z drugiej strony starsi Ormian, zbijając tę skargę i sarsuty, oświadczyli, że przeciw biskupowi i jego sądownictwu w niczem nie wykroczyli, także iż nic takiego nie uczynili, coby było obce ich prawom, przywilejom, i dawnemu zwyczajowi, a który ma moc prawa. Które to oświadczenie potwierdzając, słożyli najpierwej wszystkie przywileja dane im przez nas i w wyższych czasach przez naszych poprzedników.***
(Dokończenie nastąpi.)